

Secția II. ECONOMIE FUNDAMENTALĂ ȘI APLICATĂ

STRUCTURA SOCIALĂ: STANDARDE OCCIDENTALE ȘI SPECIFICUL AUTOHTON

Olga Sorocean, prof. univ., dr. hab., ASEM

Natalia Coșeleva, conf. univ., dr., ASEM

Nelly Filip, conf. univ., dr. ASEM

***Abstract.** Transformational processes in the post-Soviet space occurring over the last two decades, have affected the social structure of the transitive societies. The social structure in conditions of systemic transformations has common and specific national features related to the privatization process and the formation of market relations.*

*The **analysis** of current trends in the transitive social structure formation in the context of identifying conditions and sources of development of the middle class in industrially developed countries and Moldova represents the purpose of this article.*

There have been presented the preliminary results of studies performed in the framework of the international project "Social Transformation in the Borderland (Belarus, Ukraine, Moldova)" by the Center for Advanced Studies and Education of the European Humanities University, with financial support from the Carnegie Corporation of New York.

*****

Cele două decenii de independență și reforme economice au condiționat modificări importante, practic, în toate sferele activității umane din Republica Moldova. Schimbări profunde au avut loc și în structura socială a țării. Din aceste considerente, o atenție deosebită este acordată problemelor stratificării societății și, în primul rând, apariției *clasei de mijloc*, ca garant al stabilității social-politice și economice a țării.

Fenomenul clasei de mijloc reprezintă un indicator important al dezvoltării societății, bunăstării și stabilității ei. Misiunea istorică a clasei de mijloc este stipulată de funcțiile pe care aceasta din urmă le îndeplinește în societate. Anume, clasa de mijloc reprezintă fundamentul social și forța motrice a reformelor, ea asigură reproducerea forței de muncă înalt calificate, contribuie la dezvoltarea progresului social tehnico-științific, apariția inovațiilor, menținerea integrității și identității culturale a societății.

Clasa de mijloc desparte doi poli antagonici – bogații și săracii. Cu cât mai subțire este clasa de mijloc, cu atât mai aproape, unul de altul, sunt „polii” stratificării, cu atât mai probabilă este coliziunea lor și, dimpotrivă, cu cât este mai numeroasă și activă clasa de mijloc – „coloana vertebrală” socială, cu atât este mai mică perspectiva declanșării unor revoluții și conflicte interetnice, cataclisme sociale.

Anume „clasei de mijloc” îi revine cererea la scară pe piața bunurilor de consum, stimulând astfel activitatea de business. Cu cât mai numeroasă este această clasă, cu atât mai ferme sunt pozițiile businessului mic și mijlociu.

Noțiunea „clasă de mijloc” are o istorie lungă. Se susține că, pentru prima dată, noțiunea respectivă a fost utilizată de dramaturgul Euripide (sec.V. î.e.n.), desemnând în societate trei clase: bogați, săraci și clasa de mijloc.

„În societate, sunt trei clase: în primul rând, bogații, pentru oraș, de la ei nu-i niciun folos, ei acaparează doar pentru ei, cât mai mult. Dar sunt periculoși și săracii, declasații, când își îndreaptă săgeata otrăvită spre înstăriți ... Doar clasa de mijloc este un sprijin pentru oraș; ea respectă legile și puterea”. [13]

„Straturile de mijloc” au fost desemnate și de Aristotel, care susținea că, cu cât va fi mai mare acest strat social, cu atât mai stabilă va fi societatea. „Statul, care constă din oamenii de mijloc, va avea cea mai bună orânduire statală... Aceștia nu tind să acapareze bunurile străine, precum cei săraci, iar alții nu pretind la ceea ce nu le aparține, asemenea celor săraci care tind la averea celor bogați”. [12]

O perioadă lungă de timp, în societățile preindustriale, clasa de mijloc era considerată drept categorie socială după principiul „rezidual”: la ea se atribuiau acele persoane care nu aveau titlu de noblețe, nu erau

nici țărani (lucrători agricoli). Această clasă era reprezentată de mici producători, comercianți, meșteșugari. „Mijlocul” societății preindustriale a fost studiat de sociologii secolelor XIX și XX – M.Weber, P.Worms, F.Guizot, A.Mignet, H.Spencer.

Odată cu apariția burgheziei europene, caracteristicile clasei de mijloc sunt reflectate mai clar. În calitate de subiect social de masă, clasa de mijloc se manifestă doar în societatea industrială. Formarea clasei respective, a identității ei și a modului de trai a fost condiționată de diverși factori: modificarea structurii ocupării, dezvoltarea micului business, amplasarea geografică stabilă, urbanizarea, mobilitatea pieței muncii.

Cele mai cunoscute versiuni ale „clasei de mijloc” a epocii industriale aparțin lui J.Burnham și P.Darendorf. Inițial, în structura socială, clasa de mijloc se situa între muncitori și marii întreprinzători. Procesul industrializării a contribuit la creșterea numărului lucrătorilor calificați și la apariția *managerilor*. Asigurarea nevoilor acestora a contribuit la dezvoltarea infrastructurii sociale, majorarea straturilor de profesori și medici. În consecință, a crescut „masa” clasei de mijloc.

La mijlocul secolului trecut, în țările industrial dezvoltate, numărul populației clasei de mijloc era comparabil cu efectivul clasei muncitoare. Astfel, în Marea Britanie, în anul 1948, se considerau la clasa de mijloc 47% din populație. [3]

Începând cu anii 60 ai sec.XX, când prioritatea dezvoltării social-economice, în SUA și-n Europa de Vest, a devenit *calitatea capitalului uman*, anume clasa de mijloc este examinată ca principalul subiect al investițiilor în capitalul uman. Rândurile clasei de mijloc s-au extins esențial pe contul inginerilor, savanților, profesioniștilor, managerilor. În același timp, numărul „gulerășelor albe”, implicate în gestiune, creștea mai repede, comparativ cu „gulerășele albastre”, ocupate în producție. În consecință, ponderea clasei muncitoare în structura populației ocupate s-a redus, comparativ cu ponderea celor ocupați în sfera serviciilor, funcționarilor și lucrătorilor științifici.

Modelele „clasei de mijloc” a societății postindustriale au fost studiate în cadrul teoriilor „societății tehnocrate”, „societății de consum”, „societății informaționale” (lucrările lui D.Bell, J.Galbraith, E.Crystal, E.Wright). În același timp, savanții au încercat să concretizeze sursele sociale și condițiile formării „clasei de mijloc” în cadrul revoluției tehnico-științifice, precum și să argumenteze misiunea istorică a ei.

„Vechea” și „noua” clasă de mijloc

Concentrarea capitalului la nivelul corporațiilor a condus, în viziunea lui C.Mills, la diminuarea rolului „vechii clase de mijloc”, bazate pe proprietatea mijloacelor de producție (meșteșugari, comercianți). În același timp, a crescut importanța „noii clase de mijloc” ce întruchipează capitalul uman (*managerii, profesioniștii, savanții*). În acest context, concepția tradițională a clasei de mijloc, ca „strat între cei bogăți și săraci”, a fost înlocuită de concepția „vechii” și „noii” clase de mijloc.

Astfel, odată cu dezvoltarea societății și evoluției structurii sociale, s-a schimbat și structura „clasei de mijloc”. De la mijlocul sec.XX, în țările democratice cu economie de piață dezvoltată, *clasa de mijloc este formată din persoane ce dispun de independență economică și pregătire profesională și apar în calitate de fundament social și forță motrice a dezvoltării sociale*.

Civilizația contemporană, după filosoful britanic A.Toynbee, reprezintă, primordial, civilizația clasei de mijloc. Societatea devine contemporană și democrată doar în urma instituirii unei clase de mijloc de masă și competente. Această viziune este conformată atât prin experiența Europei de Vest, SUA, Japoniei, cât și prin dezvoltarea rapidă a noilor țări industriale (Brazilia, Coreea de Sud, Turcia, Singapore). Modernizarea acestora și integrarea lor în economia mondială a fost posibilă datorită clasei de mijloc active.

Abordările metodologice de bază în evaluarea clasei de mijloc

Referitor la utilizarea frecventă a termenului „clasă de mijloc” în literatura științifică, până în prezent, nu există o definiție distinctă, bine argumentată teoretic. Găsim de cuviință că este important să accentuăm că o tratare universală – identică – a clasei de mijloc, drept clasă socială specifică, după definiție, este imposibilă: conținutul ei este dinamic atât în „timp”, cât și în „spațiu”.

În caracteristica clasei respective lipsește unanimitatea dintre reprezentanții diferitelor științe, deoarece politologii, economiștii, sociologii, istoricii și psihologii se conduc de „propriile” criterii. Astfel, pentru economiști, principalele caracteristici ale clasei de mijloc constau în nivelul veniturilor și-n activitatea economică, pentru psihologi – căile de adaptare, iar pentru sociologi – statutul social al cetățenilor, satisfacția personală, cointeresarea de menținerea stabilității și dezvoltarea societății. Conform

Dicționarului Sociologic Oxford (Concise Oxford Dictionary of Sociology), „clasa de mijloc” reprezintă un strat extins de lucrători angajați, proprietarii mici și mijlocii, care ocupă poziții de status similare pe piața muncii și împart valorile comune ale muncii pe această piață”. [8]

Diversitatea tratărilor clasei de mijloc se explică prin utilizarea diferitelor abordări și criterii metodologice, dintre care le menționăm pe principalele:

I. Abordarea obiectiv-materială, în baza nivelului bunăstării materiale (criteriul – nivelul venitului per capita sau prezența unui potențial de avere). În cadrul abordării, clasa de mijloc este reprezentată de straturi sociale cu un standard de viață și nivel de consum comparativ înalt. Acestea sunt persoanele care dețin o serie de bunuri scumpe (automobile, tehnică performantă de uz casnic), pot procura servicii sociale (educaționale, medicale) și pot călători prin lume (turism, tratament la stațiuni de prestigiu).

II. Abordarea posesiunii de resurse (criterii – volumul, tipul și structura capitalului de care dispune individul, menajul). Această abordare permite structurarea „mijlocului” diversificat al societății. Conform tipologiei sociologului britanic Anthony Giddens, „vechea” clasă de mijloc este formată de micii întreprinzători, iar „noua” clasă de mijloc constă din lucrători angajați, înalt și mediu remunerați, în cea mai mare parte, ocupați cu munca intelectuală (manageri, specialiști de calificare înaltă).

În același timp, ca legitate, apare reducerea numărului „vechii clase de mijloc” (clasa proprietarilor) și creșterea ponderii „noii clase medii”. Sursă de venit, pentru cea mai mare parte a clasei de mijloc contemporane, apare munca și deprinderile profesionale, dar nu posedarea proprietății.

III. Abordarea neoveberiană, în baza poliformității stratificării (criterii – profesia, educația, venitul, parametrii averii etc.). Utilizarea complexă „la pachet” a diferitelor criterii permite reprezentarea mai adecvată a aspectului clasei de mijloc.

IV. Abordarea subiectivă, în baza autoidentificării respondenților (cu accent pe caracteristicile de identificare psihofiziologice). Clasa de mijloc poate fi determinată pornindu-se de la perceperea subiectivă a individului ce ține de starea sa ca reprezentant al „mijlocului social”.

O parte dintre savanți propune utilizarea, în calitate de criteriu al clasei de mijloc, a dispunerii de obiecte de lung consum, în particular, a automobilului. [9] În baza acestui criteriu, se determină nivelul venitului, necesar pentru menținerea unui astfel de mod de trai, se determină PIB-ul per capita. Acest criteriu este deosebit de popular pentru efectuarea cercetărilor comparative ale clasei de mijloc în țările în curs de dezvoltare. Conform acestei metodologii, la clasa de mijloc se referă 46% din populația Malaysiei și Mexicului, 35% din populația Braziliei, 23% – în China, 9% – în India, 5% – în Nigeria și Pakistan și 45% – în Rusia. [14]

Abordarea contemporană a noțiunii „clasa de mijloc”, la nivel mondial, este reflectată în Raportul Băncii Mondiale (2007) „*Perspectivile economiei mondiale*”: „Clasa de mijloc – reprezintă un grup de populație, capabilă să procure mărfuri de import de calitate înaltă, mașini de import, să facă călătoriile în străinătate, are accesul și posibilitatea să recurgă la servicii la nivel mondial, inclusiv de obținere a studiilor superioare”. [6] În abordarea respectivă, accentele sunt puse asupra posibilităților financiare și unui nivel de consum destul de înalt al clasei de mijloc. În context mai larg, odată cu evidența misiunii istorice a clasei de mijloc, este necesară evidențierea următoarelor caracteristici distincte ale unor reprezentanți ai acesteia, precum:

- un nivel înalt al educației și profesionalism;
- venituri stabile, suficiente pentru satisfacerea unui cerc larg de necesități;
- activitate socială și economică;
- inițierea inovațiilor și reproducerea cadrelor calificate;
- menținerea stabilității în societate și asistența dezvoltării progresive.

Standarde occidentale ale determinării clasei de mijloc (din modelele de stratificare socială a societății)

Actualmente, chiar și în țările dezvoltate, cu o structură socială edificată, există diferite interpretări și modele concurente ale stratificării sociale.

În literatura contemporană, sunt reprezentate și construcții simpliste, care sunt formate din trei clase („bogați”, „clasa de mijloc” și săraci”), dar și modele sociale extinse, detaliate, ce includ un număr mare de clase și subclase. În majoritatea tipologiilor structurilor sociale de clasă, sunt desemnate, în calitate de criterii de bază ale stratificării: bunăstarea, venitul, educația, profesia oamenilor, precum și participarea la unele rețele sociale sau subculturale.

- Pentru exemplu, vom cerceta cele mai cunoscute clasificări ale societății americane (vezi tabelul 1).

Tabelul 1

Modelele structurii sociale ale societății americane

D.Gilbert (2002)		W.Thompson; J.Hickey (2005)		L.Beeghley (2004)	
Clasa	Caracteristicile standardizate	Clasa	Caracteristicile standardizate	Clasa	Caracteristicile standardizate
Clasa capitalistă (1%)	Conducătorii și politicienii de nivel superior, moștenitorii, membrii „Ivy League”*	Clasa superioară (1%)	Conducători de nivel superior, celebrități, moștenitori, persoane ce dispun de un venit superior 500.000 USD pe an, membrii „Ivy League”	Clasa celor superbogați (0,9%)	Multimilionari cu venit ce depășește 250.000 USD pe an, celebrități, politicieni și conducători remarcabili, membrii „Ivy League”
Clasa de mijloc de sus (15%)	Specialiști angajați cu studii superioare, grade științifice, specialiști și conducători de nivel mediu cu autonomie înaltă în lucru	Clasa de mijloc de sus (15%)	Specialiștii cu studii superioare înalte, grade științifice, specialiști și manageri cu venituri ce depășesc 100.000 USD pe an.	Clasa celor bogăți (5%)	Menaje cu active în valoare de peste 100.000 USD în capitalul fix propriu. De regulă, cu studii superioare
Clasa de mijloc de jos (30%)	Semiprofesiioniști și maiștri cu nivel mediu de trai. Majoritatea au studii superioare (colegii) și se referă la „gulerașele albe”	Clasa de mijloc inferioară (32%)	Semiprofesiioniști și maiștri cu o anumită autonomie în lucru. Veniturile menajelor variază între 35.000 USD și 75.000 USD. De regulă, dispun de studii superioare (colegii)	Clasa de mijloc (46%)	Lucrători cu studii superioare (colegii) cu venit mai mare de medie. De regulă, bărbații câștigă 57.000 USD pe an, femeile – 40.000 USD pe an
Clasa muncitoare (30%)	Lucrători de cancelarie și „gulerașele albastre”, cu muncă de rutină. Standardele de viață depind de numărul celor ce lucrează în familie	Clasa muncitoare (32%)	Clericii „gulerașele roz și albastre” cu garanție joasă de ocupare, venitul variază între 16.000 USD și 30.000 USD pe an. Studii medii	Clasa muncitoare (40-45%)	„Gulerașe albastre” și cu muncă de rutină, cu garanții economice minime. Bărbații câștigă – 40.000 USD, femeile – 26.000 USD pe an. Studii medii
Muncitorii săraci (15)	Lucrătorii sferei serviciilor, nivelul inferior al funcționarilor de cancelarie, o parte din „gulerașele albe”. Îi caracterizează o instabilitate economică înaltă și riscul sărăciei. Unii cu studii medii	Clasa inferioară (14-20%)	Persoanele care ocupă locuri de muncă cu nivel jos de remunerare și depind de transferurile publice. Unii au studii medii	Săracii (12%)	Persoane ce trăiesc sub limita sărăciei, cu participarea limitată în componența forței de muncă. 18.000 USD pe an. Unii au studii medii
Straturile inferioare ale societății	Persoanele a căror ocupare în câmpul muncii este limitată sau lipsește. Depind de transferurile publice. Unii au studii medii				

Sursa: în baza [1; 5; 11]

* „Ivy League” – asociația a 8 universități private, dislocate în șapte state din nord-estul SUA. Acest termen semnifică un nivel excepțional al calității studiilor superioare, apartenența la elita socială.

Modelele sociale de clasă respective identifică:

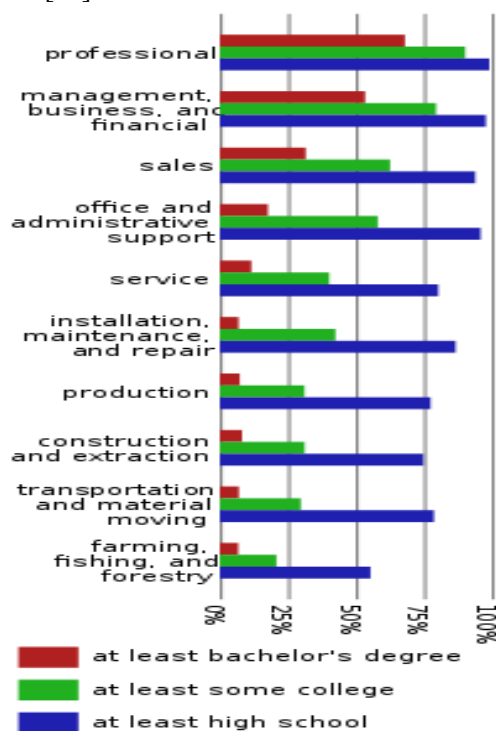
- *clasa superioară (supper class) sau capitalistă*, care constă din persoane împroprietărite și împuternicite (cu putere);
- *clasa de mijloc de sus (supper middle class)* include profesionali cu studii înalte și profesionali înstăriți;
- *clasa de mijloc de jos (lower middle class)* cuprinde persoane cu studii obținute în colegii și ocupați în sfera „gulerașelor albe”;
- *clasa muncitoare*, care constă din lucrători de cancelarie și „gulerașe albastre”, activitatea cărora prezintă un înalt grad de rutină;
- *clasa inferioară*, divizată în muncitori săraci și șomeri, care nu pot fi atribuiți niciuneia dintre clase.

Astfel, în urma diferitelor evaluări, ponderea clasei de mijloc în SUA constituie circa 45-47% din populație. Astfel, 15% din populație, după cercetările sociologilor D.Gilbert, W.Thompson și W.Hickey, sunt reprezentanți tipici ai clasei de mijloc de sus. Un atribut al acestei clase constă în realizările în știință, din aceste considerente ea rezidă în specialiști cu studii superioare, care sunt bine remunerați și prezintă un grad înalt de autonomie, la ei atribuindu-se fizicienii, juriștii, inginerii, savanții, profesorii. [4]

Termenul *clasa de mijloc de jos* este utilizat pentru persoanele mai puțin privilegiate, comparativ cu clasa de mijloc de sus. Reprezentanții acestei clase, foarte rar, au grade științifice, dar, în același timp, nivelul de bacalaureat și diploma de colegiu sunt atribute necesare pentru a intra în această clasă.

Conform acestor modele, în SUA, principalii indicatori ai statusului social sunt: educația, sfera activității, autonomia serviciului și venitul. Experții occidentali formulează clar condiția necesară pentru „intrarea” în clasa de mijloc: un venit lunar stabil de 1000 USD per capita. În SUA, acesta nu trebuie să fie mai mic de 2000 USD. Clasa de mijloc din Germania dispune de un venit de 890 euro lunar pentru un membru de familie. [15]

O altă caracteristică a acestei clase o constituie **nivelul educației**: cu cât sunt mai performante studiile, cu atât mai înalt este postul și prestigioasă sfera activității. Obținerea postsecondary și graduate degress reprezintă una din principalele caracteristici ale clasei de mijloc și clasei de mijloc de sus. În SUA, există o corelație pozitivă strânsă între nivelul studiilor și nivelul veniturilor. De exemplu, în 2005, majoritatea deținătorilor de grad științific de doctorat și grad profesional intrau în top – 15% dintre destinatarii celor mai mari venituri. [10]

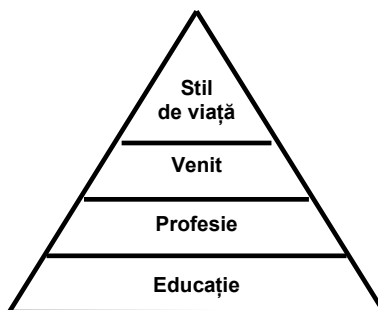
Figura 1. Dependența funcției ocupate de nivelul educației

Sursa: United States Census Bureau report on educational attainment in the United States, 2003.

Retrieved July 31, 2006

De rând cu educația, factorul esențial, ce condiționează stratificarea, este **nivelul de cultură**. Pentru diferite straturi sociale este caracteristică subcultura lor. Deosebiri esențiale în nivelul culturii se observă între profesioniștii clasei de mijloc și clasa muncitoare.

Astfel, corelarea directă dintre variabilele indicate demonstrează modelul „educație – profesie – venit – stil de viață” (figura 2).

Figura 2. Modelul „educație – profesie – venit – stil de viață”

O asemenea corelare de factori, care determină poziția socială și comportamentul individului, este tipică majorității țărilor dezvoltate. În Occident, criteriile-cheie ale clasei de mijloc (educație, status profesional, venit și autoidentificare) sunt în corelație strânsă.

Dinamica efectivului clasei de mijloc

La sfârșitul anilor 90, a apărut o nouă tendință în evoluția clasei de mijloc – *reducerea și erodarea* ei. În legătură cu criza Welfare State, straturile de jos ale clasei de mijloc își pierd stabilitatea pe piața muncii, reducându-se baza lor de resurse. Din aceste considerente, „în urma crizei, crește polarizarea vârfului și bazei scării sociale, ceea ce semnifică contractarea clasei de mijloc”. [2]

Această tendință a fost observată de către S.Pressman, în cadrul analizei clasei de mijloc din diferite țări, în baza metodei LIS („Cercetarea Luxemburg a veniturilor”). Conform acestei metode, reprezentanții ai clasei de mijloc sunt familiile al căror nivel al veniturilor constituie de la 75 până la 125% din valoarea mediană a acestui indicator. A fost observată reducerea numărului clasei de mijloc odată cu creșterea rapidă a stratificării de sus și de jos. După prognoza institutului din Brooklin, ponderea reprezentanților clasei de mijloc în Europa, în raport cu numărul lor total în lume, în anul 2030, se va reduce de la 36% până la 14%. În același timp, în Asia, efectivul clasei de mijloc va crește de șase ori și va depăși cifra de 3,2 mld. de persoane.

În societățile occidentale, criza economică, din ultimii ani, intensifică erodarea granițelor clasei de mijloc „clasice”, agravează tensiunea socială. Se observă „inflația diplomelor”, atunci când tinerii cu studii nu pot găsi un lucru onorabil, iar profesioniștii se află în pericolul concedierilor și diminuării veniturilor.

Problema stratificării sociale, în R.Moldova, până în prezent, nu a devenit obiect al monitoringului sistematic și analizei științifice complexe. În mare măsură, acestea sunt studiate de sociologi, în baza evaluării subiective a respondenților cu privire la identificarea socială. Noi ne vom axa pe aceste studii ale cercetărilor sociologice.

Principalele straturi ale societății autohtone în contextul abordării subiective

Inechitatea socială, după nivelul bunăstării, a existat în R.Moldova și în cadrul societății socialiste. În urma sondajului efectuat de Institutul Sociologic al Academiei de Știință, în baza evaluărilor subiective ale respondenților, au fost identificate principale straturi ale societății moldovenești în condițiile socialismului:

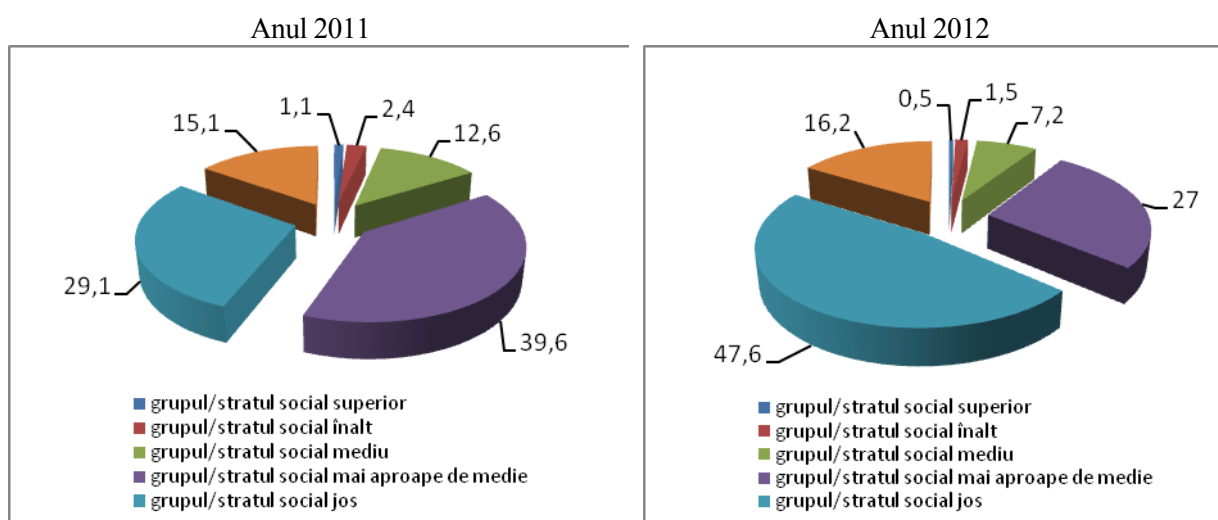
- *stratul superior* – 2% din numărul total al populației, elita reprezentată de nomenclatura politică, care era asigurată cu necesarul pentru viață;
- *stratul de sus al clasei de mijloc* – 8% din populație, inclusiv cei care erau bine asigurați, dar aveau unele probleme în procurarea automobilului sau foilor de odihnă elitară;
- *stratul de jos al clasei de mijloc* (32% din populație) era asigurat material, dar veniturile nu permiteau procurarea bunurilor de lung consum;
- *stratul de sus al clasei de jos* (34% din populație) era concentrat în zona sărăciei;
- *stratul de jos inferior* (24% din populație) era reprezentat de persoane, care nu puteau să-și satisfacă necesitățile vitale.

Astfel, în viziunea sociologilor, în cadrul societății socialiste moldovenești, elita constituia 2%, clasa de

mijloc compusă din două straturi – 40%, iar clasa de jos era cea mai numeroasă – 58% din populația efectivă.

Transformările sistemice din sfera economică și politică în condițiile tranziției au condus la reformarea ierarhiei sociale în societate. La astfel de concluzie au ajuns și membrii Asociației sociologilor și demografilor din Moldova, în baza rezultatelor unor sondaje sociologice: din septembrie 2011, Vox Populi – 2011: „Statutul și rolul omului în societatea contemporană” și ianuarie 2012 „Stratificarea socială a Moldovei: analiză sociologică”.

După părerea sociologului V.Mocanu, în structura societății moldovenești (2011), pot fi evidențiate trei clase: *clasa superioară* – aproximativ 3%, *clasa medie* – 13% din efectivul populației, „*clasa de bază*” – 83-84% din numărul populației (40% cu grupul/statutul social mai aproape de mediu (clasa de bază, stratul superior), 20% – cu stratul social scăzut (clasa de bază, stratul inferior), 15% – stratul social foarte scăzut) [7, p.40]. În viziunea noastră, includerea celor săraci și foarte săraci în componența „stratului de bază” contrazice esența ultimului ca strat, care formează baza socială a societății și înlocuiește clasa de mijloc din punct de vedere al îndeplinirii funcțiilor sale (figura 3).

Figura 3. Structura socială a Republicii Moldova în baza autoidentificării populației (%)

După cum au demonstrat sondajele sociologice, în structura societății moldovenești, se observă o *mobilitate descendentă a straturilor sociale*: foarte bogați sunt tot mai puțini, iar foarte săraci devin tot mai mulți, mărimea straturilor de mijloc se reduce, iar reprezentanții ei completează rândurile celor săraci. În perioada studiată, ponderea celor săraci a crescut cu 2%. A scăzut ponderea stratului mai aproape de mijloc cu 13,6% și a constituit 27%, ceea ce semnifică un pericol real pentru creșterea clasei de mijloc. Reieșind din cele expuse, în modelul de stratificare a societății autohtone după criteriul autoidentificării populației, cu evidența bunăstării se deosebesc 4 straturi: superior, de mijloc, de jos și inferior.

Viața în condiții de sărăcie este caracteristică pentru 2/3 din populația Republicii Moldova. În același timp, ponderea populației sărace este relativ stabilă, ceea ce dovedește lipsa mobilității crescătoare a straturilor de jos și inferioare, ce denotă absența progresului în domeniul bunăstării acestei componente a populației.

Conform evaluărilor subiective ale populației, în perioada tranziției, diferențierea socială doar s-a amplificat și R.Moldova s-a transformat în țara celor bogați și săraci.

Garant al mișcării progresiste a societății este atât creșterea cantitativă, cât și ameliorarea caracteristicilor calitative ale acelor straturi ale populației, care se referă la „mijlocul” social. Creșterea clasei de mijloc/straturilor de mijloc nu reprezintă un scop în sine al dezvoltării societății. În același timp, caracterul de masă, stabilitatea, nivelul de trai al „mijlocului” social reprezintă indicatori agregați ai bunăstării întregii societăți.

Din aceste considerente, în cadrul corectării programelor social-economice de dezvoltare, este necesar să se pornească de la identitățile social-economice ce s-au format în societate, de la preferințele și orientările sociale, să se creeze condiții reale pentru extinderea și consolidarea „mijlocului” social.

Bibliografie:

1. BEEGHLEY, L. *The Structure of Social Stratification in the nited States*. – Boston, MA: Pearson, Allyn@Bacon. – 2004
2. CASTELIS, M. *The Information Age: Economy, Society and Culture*.- Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell, 1986-1998
3. COLE, G.D.H *The Conception of the Middle Classes* // British Journal of Sociology. – 1950. Vol.1. N4.
4. EHREUREICH, Barbara. *Fear of Folling. The Inner Life of the Middle Class*. – New York, NY: Harper Collins. – 1989
5. GILBERT, D. *The American Class Structure: In An Age of Growing Inequality*. Belmont, CA: Wadsworth. – 2002
6. *Global economic prospects 2007: managing the next wave of globalization*. – The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. [sursă electronică]
7. MOCANU, V. *Autoidentificarea socială a populației în condițiile transformării societății moldovenești*. // Proces de stratificare socială în R.Moldova: particularități și tendințe. AȘM, IIEȘP, Chișinău, 2012
8. *Middle class*// The Concise Oxford Dictionary of Sociology / Ed. Marshall G./ New York, 1994
9. SENAUER, B.; GOETZ, L. *Middle Class in Developing Countries and the Market for High - Value Food Products* [http://www.formfoundation.org/documents.2-10-3-13-03_000.pdf]
10. *United States Census Bureau, incomedistribution of individuals, employed full-time, jear round, age 25-64, 2006* // Retrieved. December 27, 2006.
11. THOMPSON, W.; HICKEY, J. *Society in Foncus*. Boston, MA: Pearson, Allyn@Bacan. – 2005
12. АРИСТОТЕЛЬ. *Сочинения*. В 4-х томах. Т.4. М., Мысль, 1983
13. ЕВРИПИД. *Умоляющие. Трагедии*. В 2-х томах. Т.1. // Перевод Иннокентия Анненского // «Литературные памятники». М., Наука, Ладомир, 1999
14. МАРЕЕВА, С.В. *Средний класс в современном российском обществе: специфика становления (2003-2009)* / Докторская диссертация. М., 2009
15. ШКЕЛЬ, В. *Средний класс*. Электронный ресурс / BEL.BIZ. Режим доступа: http://economics.bel.biz/articles/srednij_klass